Stjørdal kommune

FLERSPRÅKLIG PLAN FOR BARNEHAGENE I STJØRDAL KOMMUNE

Foto: Morten Wold

– et godt valg for framtida

Stjørdal kommune | Etat oppvekst | oktober 2015

Innhold

1. Innledning 2
2. Før barnet begynner i barnehagen 3
    Foreldresamtalen 3
        Språk, religion, kultur 3
        Livet her i Norge 4
        Oppstarten i barnehage 4
3. Foreldresamarbeid 4
4. Samarbeidspartnere 5
    Flyktningetjeneste 5
    Voksenopplæring 5
    Helsesøster 6
    Samarbeid mellom barnehagene 6
5. Den første tida i barnehagen 6
    Kommunikasjon med barn og foreldre 6
6. Klær og sykdom 7
    Klær og utstyr 7
    Sykdom 7
7. Språkstimulering 7
    Morsmålsstøtte/ tilskudd 7
    Morsmål 8
    Å forenkle språket 8
    Visualisering 8
    Daglige rutiner 8
    Sanger, regler og eventyr, bøker og spill 9
    Tegn til tale 9
    Leik 9
    Prosjekt 9
8. Avslutning 9
9. Litteratur 10

1. Innledning

Vi håper at denne planen kan være til hjelp når vi skal ta i mot, og jobbe med barn og foreldre som opprinnelig snakker andre språk enn norsk. Det kan ofte være familier som har flyttet til Stjørdal fra et annet land. De gir oss andre utfordringer enn de familiene som snakker norsk, og har bodd her lenge.

I utgangspunktet tror vi at barnehagene er veldig gode til å ta imot nye barn og foreldre. Det er den kompetansen vi skal bruke på disse barna også. Foreldrene overlater det mest dyrebare de har til oss i barnehagen. Sammen skal vi gi barna en best mulig barndom. «Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver» ligger til grunn for arbeidet vi gjør i barnehagen. (Rammeplanen 2011)

Vi trekker fram noen få sitater fra Rammeplanen og temahefter underveis. Ellers finnes henvisninger til litteratur og nettsteder helt til slutt.

Vi har en grunnleggende oppfatning av at det er viktig at barna lærer morsmålet sitt godt. I rammeplanen står det at «Språket er personlig og identitetsdannende og nært knyttet til følelser. Morsmålet er viktig for opplevelse av identitet og mestring på mange områder. Et godt utviklet morsmål er en grunnleggende forutsetning for den videre språklige utviklingen, også når det gjelder skriftspråk og leseforståelse» (Rammeplanen 2011:35)

«En rekke barn her et annet morsmål enn norsk og lærer norsk som et andrespråk i barnehagen. Det er viktig at barna blir forstått og får mulighet til å uttrykke seg. Barnehagen må støtte at barn bruker sitt morsmål og samtidig arbeide aktivt for å fremme barns norskspråklige kompetanse.» (Rammeplanen 2011:35)

«Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen» sier følgende om «Førstespråk, andrespråk, tospråklig og enspråklig»:
«*Førstespråket* er det språket barnet møter fra fødselen av. (morsmålet) Dersom mor og far snakker hvert sitt språk hjemme, får barnet to førstespråk.
Andrespråket er storsamfunnets språk, altså norsk i Norge. Vi kaller det andrespråk også om det faktisk blir det tredje språket barnet lærer.
Tospråklige barn er de som lærer norsk som andrespråk, uansett hvor langt de er kommet i norsklæringen, og enspråklige barn er de som benytter ett språk både hjemme og ellers i samfunnet». (Temahefte for språkmiljø og språkstimulering i barnehagen 2009:16)

Utdanningsdirektoratet gir «Særskilt tilskudd til språkstimulering av minoritetsspråklige barn. Her defineres minoritetsspråklige barn som «barn med en annen språk- og kulturbakgrunn enn norsk, med unntak av barn som har svensk, samisk, dansk eller engelsk som morsmål».

Vår erfaring er at vi kommer til å ha mange barn som ikke får morsmålsstøtte av tospråklig personale. Da må vi snakke med foreldrene om at det er de som må lære barna morsmålet godt.

Barnehagen skal støtte barna i å lære norsk. Vi skal bruke de metodene vi allerede har, men tenke at disse barna trenger mer språkstøtte, ettersom de har et annet morsmål hjemme. Planen inneholder metoder som kan brukes på alle barn, men som forsterker støtten til tospråklige barn.

Videre i planen vil bruken av «vi» bety barnehagens personale.

2. Før barnet begynner i barnehagen

Les litt om landet familien kommer fra før det første møtet.

Vi kontakter familien for å avtale den første samtalen. Trenger vi tolk under samtalen? Bruk tolk hvis det er behov. Hvis vi er i tvil, bruker vi tolk. Tolk bestilles hos flyktningetjenesten på Stjørdal.

Foreldresamtalen

Vi tilpasser «den første samtalen»-skjemaet til en samtale med flerspråklige foreldre. Vi kan bruke spørsmålene, men vi må tenke på at de kan tolkes forskjellig ut fra hvilken bakgrunn de har. Vi tar med noen spørsmål i tillegg. Hvis samtalen blir for lang, må vi vurdere hva som er viktigst å snakke om først.

Reflekter over hvordan spørsmålene under kan komme med i samtalen:

Hva er familiens bakgrunn?

Hvor har de bodd før de kom til Norge, og etter at de kom hit?

Hvordan har de bodd? Leilighet? Hus? Mottak? Annet?

Reiseveien til Norge fra hjemlandet?

Har barnet eller de opplevd traumatiske/spesielle hendelser? Har de familie andre steder?

Språk, religion, kultur

Hva er barnets morsmål? Hvilke språk snakker de hjemme? Behersker barnet flere språk? Hvordan behersker barnet behersker de ulike språkene? Er det noen enkle ord vi kan bruke sammen med barnet?

Snakk med foreldrene om viktigheten av at barnet lærer morsmålet sitt godt. Hvis foreldrene ikke har samme språk, er det viktig at de snakker sitt eget morsmål til barnet. Barnet får da to førstespråk.

Hvilken religion /livssyn praktiserer familien?

Hvilket syn har foreldre på barneoppdragelse? Det er straffbart å slå barn i Norge.

Er det spesielle hensyn vi må ta?(Høytider, mat)

Hvilke ønsker har foreldrene i forhold til hvor mye vi skal trekke fram barnets flerkulturelle bakgrunn?

Livet her i Norge

Hvem bor barnet sammen med? Har de nær familie som barnet ikke bor sammen med? (flere søsken?)

Hva gjør foreldrene her? Skole, jobb, praksis, fødselspermisjon?

Nettverk i Norge? Familie, venner her?

Hvilke aktiviteter opplever barnet når det ikke er i barnehagen?

Oppstarten i barnehage

Kjenner familien til hva en norsk barnehage er? Gi informasjon og vis barn og foreldre rundt i barnehagen.

Informer om vår taushetsplikt.

Fortell foreldre konkret om hvordan tilvenningstida vil bli i barnehagen. Snakk med dem om rutiner ved avskjeden, og at det er helt greit at barnet viser følelser når det blir overlatt til voksne i barnehagen.

Fortell foreldre om hva barna må ha med av klær, mat osv.

På hvilken måte kan vi formidle informasjon fra barnehagen til foreldrene? E-post, papir eller muntlig?

Har foreldrene noen som kan hjelpe de med å oversette, eller må barnehagen bruke tolk?

3. Foreldresamarbeid

Vi skal møte flerspråklige foreldre på samme måte som vi gjør med de norsk-språklige foreldrene. I tillegg må vi bruke andre mer konkrete måter å forstå og bli forstått på. Vær kreativ og vis interesse selv om det kan være vanskelig noen ganger å forstå hverandre.

«I møte med foreldre med minoritetsspråklig bakgrunn har barnehagen et spesielt ansvar for at de har mulighet til å forstå og gjøre seg forstått i barnehagen. Å møte foreldre fra ulike kulturer, både innen det norske samfunnet og fra andre land, krever respekt, lydhørhet og innsikt. Dette forutsetter

at personalet er bevisste og tydelige i egen yrkesrolle og trygge på egen kompetanse». (Rammeplan for barnehagens oppgaver og innhold, 2011:20)

Vi trenger ofte noen flere samtaler gjennom året. Det kan være korte samtaler med tolk for informasjon og oppklaring begge veier.

Vi skal bruke tolk i foreldresamtaler hvis vi trenger det, og når foreldrene trenger det.

Vi kan bruke den tospråklige assistenten til å oversette daglig informasjon i samarbeid om barnet og barnehagen.

Er det mulig å låne tospråklig assistent fra andre barnehager ved behov?

Noen foreldre får hjelp på voksenopplæringa til å oversette informasjon fra barnehagen.

Tilpass talen til den du snakker med, ved å snakke rolig og tydelig, bruk færre ord i setninger, ikke bruk fremmedord eller metaforer. Tenk gjennom bruk av dialekt.

Ikke ta opp alt i en samtale. Snakk om de viktigste tingene først.

Bruk ord, kropp-språk, vis fram bilder, filmsnutter og konkreter for å bli forstått. (Eks. Vis fram klær, la foreldrene smake på pålegget vi har)

Vi må være mer direkte med beskjeder. Fellesbeskjeder og skriftlige planer er ofte vanskelige å forstå på grunn av dårlig leseforståelse. Har foreldrene noen som kan hjelpe til med oversettelse?

Bruk informasjonstavla og gi beskjeder muntlig. Ofte må vi forklare litt mer konkret hva det gjelder. Prøv å få foreldrene til å bekrefte ved å gjenta det vi har informert om. Da kan vi unngå misforståelse. For eksempel informasjon om at barnehagen er stengt på grunn av planleggingsdag.

Oppfordre foreldrene til å delta på foreldrekaffe, dugnader og andre arrangementer i barnehagen

4. Samarbeidspartnere

Flyktningetjeneste

- Kan være behjelpelig med å støtte familien i kontakt med barnehagen.
- Formidler tolketjeneste.
- Leder: Flyktningekoordinator Stein Trygve Petersen, tlf.74 83 75 52

Voksenopplæring

- kan være behjelpelig med at vi kan få elever i språkpraksis, med samme språk som noen av våre flerspråklige barn.
- Kan hjelpe foreldrene med å oversette informasjon fra barnehagen.
- Rektor Mersiha Sehic , tlf.74 83 36 90
- Epost: stjordal.vos@stjordal.kommune.no

Helsesøster

- Svarer på spørsmål om fysisk og psykisk helse.

Samarbeid mellom barnehagene

Hvordan kan barnehager som har flerspråklige barn samarbeide?

Hvilke samarbeidsformer eksisterer i Stjørdal nå?

5. Den første tida i barnehagen

Barnet trenger faste rutiner som gir trygghet, og gjerne en eller noen få voksne som det kan forholde seg til. Å bruke primærkontakter er en mulighet. Primærkontakten blir bedre kjent med barnets måter å kommunisere på, lese barnets kroppsspråk og forstå hva barnet mener.

Bruk tid på å trygge barnet. Si fra til barnet når du går til møter eller pauser. Led barnet til en annen voksen.

Primærkontakten kan bli den av personalet som det blir lettere for foreldrene å henvende seg til.

Kommunikasjon med barn og foreldre

Vi skriver litt om kommunikasjon under dette punktet. Under avsnittet «språkstimulering» står det mer.

Lytt til barnet med hele kroppen. Hva prøver det å formidle til oss? Skap dialog med eller uten «ord». Lytt til barnet også når det babler eller snakker på morsmålet sitt.

Tegn til tale

Visualisere med bilder og tegninger. Eks dagsplan, bruk konkreter og pekebøker

Nettbrett, PC, Google oversetter, kart, musikk

Bruk tydelig kroppsspråk. Vis med kroppsspråk og gester. Forbered barnet på hva som kommer etterpå i kommunikasjonen.

En kan gå ut fra at barnet ikke forstår kollektive beskjeder. Barnet trenger mer direkte og tydeligere beskjeder. Bruk metodene som er nevnt over.

Knytt barnet opp mot andre barn. Vennskap er viktig for alle barn. Bruk leik, motorisk leik, drama, musikk. Ikke bruk bare verbalt språk.

Sjekk ut med familien hvilke ønsker de har i forhold til hvor mye vi skal trekke fram barnets minoritetsbakgrunn – hver familie har sine egne ønsker i forhold til dette.

Oppfordre familien til å snakke / bruke morsmålet hjemme.

En gruppe barn (2-3) som kan være til hjelp for barnet i oppstarten. De kan for eksempel sitte ved det nye barnet under måltid, gå sammen ut eller leike i ei mindre gruppe inne. Vennskap gjør at barnet

føler seg sett, har tilknytning og ønsker å komme tilbake til barnehagen. Dette kan være en fin ansvarsoppgave for noen barn.

6. Klær og sykdom

Klær og utstyr

Vis fram klær og skotøy som barnet må ha i barnehagen, ute i all slags vær og inne.

Forklar litt om egenskapene til ull, og at ull klær må vaskes 30 grader/ «ullvask»

Størrelse på klær og sko.

Klær og utstyr i barnehagen http://www.bhgnett.no/stj/sandskogan/Documents/Verogkler.pdf

Kle barna riktig http://morsmal.no/foreldre-norsk

Sykdom

Noen foreldre har veldig lite nettverk her. Vi i barnehagen er kanskje de eneste foreldrene snakker med, om barnet sitt. Dette kan vi tenke på når det gjelder klær og sykdom også.

Det kan være ulike oppfatninger av om barnet kan være i barnehagen, når det er forkjølt, har feber eller magesyke. Veiled foreldrene om dette. Vi kan innhente råd og veiledning fra helsestasjonen også.

Folkehelseinstituttet har også anbefalinger angående barn i barnehage.

http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=239&trg=List_6212&Main_6157=6263:0:25,5813&MainContent_6263=6464:0:25,8900&List_6212=6218:0:25,8901:1:0:0:::0:0

7. Språkstimulering

Morsmålsstøtte/ tilskudd

Utdanningsdirektoratet kan, som det står i innledningen, gi tilskudd til «tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder». Ifølge retningslinjene må begge foreldrene snakke et annet språk enn norsk, samisk, engelsk, svensk eller dansk. Barn som har en foreldre med et annet morsmål kan også ha behov for ekstra språkstøtte. Det er vanskelig å få morsmålsstøtte i barnehagen, ettersom tilskuddet kan brukes til ulike tiltak. Det dekker ikke det behovet vi har for hjelp til alle språkene som finnes barnehagene i Stjørdal.

I alle tilfeller er samarbeid med foreldrene til hjelp. Det at foreldrene bruker morsmålet hjemme er viktig. Vi kan ta bilder av «barnas norske ord og begreper». Foreldrene kan da bruke de ordene på barnets morsmål sammen med barnet.

Morsmål

Verdsett at barnet har to språk, det er en viktig ressurs i framtida. Det er mye forskning som sier at et godt utviklet morsmål er viktig for utvikling av andre språk.

Det er ikke uvanlig at flerspråklige barn tar en «taus periode» når det skal lære et nytt språk.

Det er naturlig at barn med to eller flere språk trenger lengre tid på å bli sikker i et språk. Det er sjelden på plass før skolestart. «Man regner med at det tar rundt to år å utvikle andrespråket så godt at man kan snakke det flytende om konkrete hverdagsting med støtte i «her og nå» -situasjonen. Men det tar fem til sju år å utvikle andrespråket så godt at det blir redskap for tenkning, problemløsning og læring (Hyltenstam 1996)» Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen 2009:18)

Se mer i «Barn i flerspråklige familier, informasjonshefte, Nafo»

Å forenkle språket

Vi skal snakke langsomt, vær nøye med uttale, ikke snakk hele tiden, og bruk korte, enkle setninger. Vi må heller ikke undervurdere barna ved hele tiden å snakke veldig forenklet. Vi kan da risikere at vi får et mer fattig språk, og da blir vi dårlige språkmodeller for barna.

Prat med barnet selv om det har en taus periode og navngi alt som skjer. Ved gjentakelse lærer barnet å forstå det nye språket.

Lær noen enkle gloser på barnets språk, slik at du kan kommunisere litt. For eksempel hei, ha det, ja, nei, do, sulten, tørst.

Visualisering

Vi kan bruke gjenstander og bilder av ting vi snakker om. Vi kan bruke dokumentasjoner og foto av opplevelser barna har hatt. Vi kan henge opp bildene lavt, slik at barna kan se bildene ordentlig. Vi kan også bruke konkrete leiker og figurer for å illustrere det vi snakker om, eller tegne underveis situasjoner vi ikke har bilder av.

Dagtavle er en oversikt over dagen i barnehagen, og ting som skal skje.

Mange bra hjelpemidler som for eksempel «Snakkepakken» finnes å få kjøpt. Vi kan også sette sammen språkposer med konkreter selv.

Vi må gi barna konkrete erfaringer gjennom opplevelser i og utenfor barnehagen. Ved å gå turer, snakke om det vi ser underveis, ta og føle på alt vi finner lærer barnet nye ord og begreper.

Felles opplevelse i barnegruppa gir barna felles referanser til ting de kan ta inn i leiken seinere.

Bruk bilder for å dokumentere barnets hverdag i barnehagen. Det er fint når vi skal fortelle hva barnet har gjort i dag.

Daglige rutiner

Det er her det meste av språklæringa skjer. Da gjelder det at vi voksne er språklig bevisste, og at vi bruker rutinene som gode språklæringssituasjoner. Det kan vi gjøre ved å benevne det vi gjør i

påkledningssituasjoner eller under måltidet. Da har vi konkretene foran oss, og det blir lettere å forstå hva det vi sier, handler om. Vi må ha mange daglige samtaler med barna.

Sanger, regler og eventyr, bøker og spill

Dette er viktig for språkutviklinga til alle barn. Nafo og morsmal.no har linker vi kan bruke på barnas morsmål. På biblioteket kan vi låne musikk og bøker på mange språk.

Tegn til tale

Dette er et språk-støttende tegnsystemet. Det har vært brukt spesielt for enkeltbarn med språklæringsvansker. Dette kan være til hjelp også for barn med et annet morsmål enn norsk. Vi forsterker ordene vi sier med å visualisere med tegn. Vi kan bruke det i samlingsstunda til å visualisere sanger, og i andre daglige situasjoner. Barna får en mulighet til å forstå oss bedre, og de tar det i bruk selv også. Når barna blir forstått får de bedre bekreftelse på seg selv. De får et hjelpemiddel til kommunikasjon, som de kan bruke både overfor voksne, og sammen med barna.

Leik

Legg til rette for leik som ikke krever bare verbal språk. Vi kan også ha leikemateriell som gjenspeiler ulike kulturer, for eksempel dokker med annen hudfarge eller utkledningstøy som viser andre måter å kle seg på. Et tydelig fysisk miljø hjelper barna til å vite hvordan rommene/ møteplasser i barnehagen kan brukes.

Regel leiker med et enkelt og repeterende tema, for eksempel «Alle mine kyllinger».

Voksne som er til stede som observatør og deltar i leik.

Prosjekt

Prosjekt er en god metode vi kan bruke. Barna er ofte i små grupper og jobber med tema ut fra barnas interesser. Vi kan velge å jobbe med barns identitet som tema. Barna kan for eksempel utforske ulike kulturer. Foreldrene kan involveres til å bidra med musikk, sanger, ord, mat, klær og andre gjenstander.

Vi dokumenterer det vi har gjort med bilder og tekst (Se «visualisering»). Vi bruker dokumentasjonene til å reflektere i personalgruppa og sammen med barna.

8. Avslutning

Barnehagens samfunnsmandat sier:

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.
(Barnehageloven § 1 Formål, 1. ledd)

Planen skal være til hjelp for personalet i barnehagen i arbeidet med foreldre og barn med et annet morsmål enn norsk. Dette arbeidet i barnehagen er også veldig viktig for at de barna som vokser opp skal lære å leve sammen i en flerkulturell hverdag. Planen inneholder ikke noe direkte om hvordan vi

jobber mot rasisme. Likevel håper vi at resultatet av dette arbeidet fører til at vi når flere mål i samfunnsmandatet vårt.

Vi ønsker brukerne av planen lykke til.
Hanne Mette Zimmermann og Marit Lile Stavnås
Pedagogiske ledere i Stjørdal kommune

9. Litteratur

Kunnskapsdepartementet 2005: Lov om barnehager (Barnehageloven)

Kunnskapsdepartementet 2011: Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver,

Kunnskapsdepartementet 2006: Temahefte om språklig og kulturelt mangfold i barnehagen.

Kunnskapsdepartementet 2009: Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen.

Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder http://www.udir.no/Barnehage/Stotteressurser/Sprak/Retningslinjer---Tilskudd-til-tiltak-for-a-bedre-sprakforstaelsen-blant-minoritetsspraklige-barn-i-forskolealder/

Stortingsmelding Meld. St. 6 (2012-2013). En helhetlig integreringspolitikk

NAFO: Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring www.nafo.no

Nafo: Barn i flerspråklige familier http://morsmal.no/veiledning-til-foreldre/5135-informasjonsheftet-barn-i-flerspraklige-familier

Minoritets språklige barn i barnehagen, Utdanningsdirektoratet. www.udir.no

http://morsmal.no/

Kartleggingsmateriell som brukes på de eldste barna i barnehager i Stjørdal

http://www.trondheim.kommune.no/content/1117740638/Kartleggingsprover

Google oversetter. https://translate.google.com/?hl=no